

De Bomenstichting heeft bezwaar aangetekend tegen de omgevingsvergunning voor het bouwen van een parkeergarage omdat het vergunde project mogelijk een bedreiging vormt voor een aantal monumentale bomen op het Lange Voorhout en de Lange Vijverberg. We beschouwen het bezwaar als ingelast in deze pleitnotitie.

De zorgen van de Bomenstichting worden volgens verweerder gedeeld door zowel de projectontwikkelaar als door de gemeente Den Haag. De gemeente schrijft diverse maatregelen te zullen nemen ter bescherming van de monumentale bomen. Maar dat de beschermingsmaatregelen geen toetsingsgrond vormen bij het verlenen van de omgevingsvergunning.

Dit vindt de Bomenstichting een ongeloofwaardige opmerking omdat hij mank gaat bij de bestreden vergunning. De Bomenstichting is het er ook niet mee eens, omdat bomen in Den Haag in het algemeen een bescherming ondervinden (APV). Monumentale bomen genieten zelfs een bijzondere bescherming (APV + Bomennota). Het gebied maakt onderdeel uit van de Stedelijke Groene Hoofdstructuur (SGH – Groenbeleidsplan, Flora en Faunawet). Groen, dat deel uitmaakt van een beschermd stadsgezicht valt eveneens onder deze bescherming (Bestemmingsplan Binnenhof e.o., Groenbeleidsplan).

De monumentale bomen staan ook in het landelijk Register van Monumentale Bomen van de Bomenstichting en ze zijn daarom van nationaal belang.

Tot slot heeft de gemeenteraad de Planuitwerkingskader Parkeergarage Tournooiveld (PUK) vastgesteld.

Het is dan ook zeer verontrustend dat in de omgevingsvergunning slechts één voorschrift is opgenomen ter bescherming van de (monumentale) bomen. De gemeente heeft zich onvoldoende ingespannen om te garanderen dat de (monumentale) bomen duurzaam in stand blijven. Dit doet geen recht aan de hierboven genoemde regimes; het verweer van de gemeente gaat mank.

We lopen de punten even langs.

APV

De Bomenstichting maakt bezwaar dat niet getoetst is aan de APV (waarin de voormalige Bomenverordening is opgenomen). Het doel is het behoud en de duurzame instandhouding van het groen, in het bijzonder de bomen, in de gemeente Den Haag. Voor monumentale bomen geldt nog een extra bescherming. De Adviesraad Monumentale Bomen heeft hierbij een adviserende rol.

De bomenstichting wijst specifiek op artikel 2:92, lid 2, op grond waarvan het niet is toegestaan werkzaamheden te verrichten waardoor de boom in zijn voortbestaan ernstig wordt bedreigd.

APV - Artikel 2:92 Herplant-/instandhoudingsplicht

1. ...

2. Indien een houtopstand waarop het verbod tot vellen van toepassing is, in het voortbestaan ernstig wordt bedreigd, is de eigenaar of de publiekrechtelijk bevoegde van de grond waarop de houtopstand zich bevindt, verplicht om overeenkomstig door het college te geven aanwijzingen binnen een door haar te stellen termijn maatregelen te

nemen, waardoor die bedreiging wordt weggenomen.

3. Ook alle rechtsopvolgers van degene aan wie een voorschrift of een verplichting als bedoeld in dit artikel is opgelegd, zijn verplicht daaraan te voldoen.

De Bomenstichting constateert dat het verweer geen stand kan houden en dat de aanvraag van de omgevingsvergunning hierop niet is getoetst.

Bomennota

Monumentale bomen verdienen een zeer hoge bescherming. Allerlei plannen in de directe omgeving van dergelijke bomen dienen afgestemd te zijn en zo nodig aangepast te worden op het duurzaam voortbestaan van de monumentale bomen. Uit: Nota Haagse Bomen - p22 (RIS 158380 – oktober 2008).

Het Lange Voorhout is aangewezen als een Groene Parel. Deze boomobjecten hebben een hoge kwaliteit. Duurzame instandhouding staat bij deze objecten centraal.

Uit: Nota Haagse Bomen – bijlage 2 (RIS 158380 – oktober 2008).

De Bomenstichting constateert dat het verweer geen stand kan houden. De omgevingsvergunning houdt onvoldoende rekening met de monumentale bomen.

Groenbeleidsplan

De bomen op het Tournooiveld, de lange Vijverberg, het Lange Voorhout en het Korte Voorhout behoren tot de Ecologische Hoofdstructuur en maken daardoor onderdeel uit van de Stedelijke Groene Hoofdstructuur (SGH). Bomenrijen leveren een belangrijke bijdrage aan de ruimtelijke kwaliteit van de stad, de lange lijnen, de historische lijnen en de boomstructuren, die functioneren als belangrijke verbindingsschakels voor natuur tussen groengebieden. Bomen nodigen uit tot recreatie, spreken tot de verbeelding, hebben luchtzuiverende werking, dempen de temperatuur in de stad (verhitting) en spelen een rol bij wateroverlast (klimaatverandering).

Met het aanwijzen van een Stedelijke Groene Hoofdstructuur (SGH) verplicht het gemeentebestuur zich om het groen dat deel uitmaakt van deze structuur op eenduidige en herkenbare wijze duurzaam in stand te houden (p27).

Groen dat deel uitmaakt van een beschermd stadsgezicht valt eveneens onder deze bescherming (p27). Uit: Beleidsplan voor het Haagse Groen 2005-2015 - p 27 (vastgesteld op 13-10-2005).

De Bomenstichting constateert dat het verweer geen stand kan houden. De omgevingsvergunning houdt onvoldoende rekening met de (monumentale) bomen.

Flora en Faunawet - Vleermuizen

Bomen zijn voor diverse soorten vleermuizen een belangrijke bron voor voedsel en foerageerroutes. Vleermuizen zijn lichtschuw.

De gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis zijn foeragerend waargenomen op en rond het Tournooiveld. Voor de watervleermuis is het gehele gebied een belangrijk foerageergebied (Vleermuizen in Den Haag en omgeving, 2009-2011 in opdracht door de gemeente Den Haag). Het verdwijnen van bomen enerzijds en de felle lichtbron van de bouwplaats anderzijds zorgen voor een onneembare barrière voor deze nachtdieren.

De Bomenstichting constateert dat de omgevingsvergunning geen ontheffing bevat op grond van de Flora en Faunawet, waarin compenserende c.q. mitigerende maatregelen zijn opgenomen.

De omgevingsvergunning

- **Artikel 2.2 juncto 2.7.** Boombeschermingsplan. De omgevingsvergunning vraagt aan de

projectontwikkelaar om uiterlijk drie weken voor de aanvang van de desbetreffende bouwwerkzaamheden een voorstel beschermingsmaatregelen bomen aan te leveren ter beoordeling aan de Dienst Stedelijke Ontwikkeling. Met de uitvoering van de desbetreffende handeling mag niet worden begonnen voordat de daarop betrekking hebbende stukken door de Dienst Stedelijke Ontwikkeling, zijn goedgekeurd (p7).

De Bomenstichting heeft geen inzage gehad in dit Boombeschermingsplan – als dat er al is - en maakt uit de gestelde termijn van 3 weken voor de aanvang van de werkzaamheden op, dat er geen mogelijkheid tot inspraak wordt verleend.

De Bomenstichting vindt het niet terecht dat er geen gelegenheid tot inspraak wordt gegeven over het Boombeschermingsplan en het goedkeuringsbesluit van DSO en verzoekt beide stukken op te sturen om het te kunnen bestuderen en desgewenst bezwaar te kunnen maken.

De Bomenstichting merkt op dat onduidelijk is welke criteria DSO heeft opgelegd aan de initiatiefnemers en welke grenzen hierbij van toepassing zijn. Kan de Dienst Stadsbeheer nog aanvullende maatregelen laten nemen naar aanleiding van het voorstel?

De Bomenstichting zou graag willen weten waarom de gemeente de Adviesraad Monumentale Bomen niet om advies heeft gevraagd.

- **Afdeling 8.1** van de omgevingsvergunning gaat in op enkele eisen met betrekking tot de invloed op de belendingen en de omgeving. Eén van die eisen gaat om bescherming van bomen, waarmee het verweer, dat beschermingsmaatregelen geen toetsingsgrond zijn, geen stand houdt,:
 - de grondwaterstand ter plaatse van bomen en struiken mag op enig moment niet zodanig worden verlaagd, dat deze in hun groei worden belemmerd; (p8).

De Bomenstichting merkt op dat dit voorschrift zo vaag is dat niemand – projectontwikkelaar, aannemer, gemeente, inspecteurs e.a. – er enig houvast aan heeft. Dit voorschrift is niet naleefbaar en niet handhaafbaar. Een Monitoringsplan zou onderdeel uit moeten maken van het Boombeschermingsplan. Zonder uitputtend te willen zijn noemen we een aantal punten:

- Op welke plekken wordt de grondwaterstand gemeten? Op grond waarvan zijn deze plekken gekozen?
- Zijn de plekken waar de grondwaterstand wordt gemeten representatief? Op grond waarvan is dit vastgesteld?
- Worden de grondwaterstanden in samenhang geïnterpreteerd?
De Bomenstichting is daar voorstander van.
- Wat zijn de referentiewaarden? Over welke tijdsspanne zijn deze vastgesteld?
- Wordt er rekening gehouden met extreme waarden? Bekend is dat gemiddelde waarden niet veelzeggend zijn.
- Hoe vaak wordt de grondwaterstand gemeten?
De Bomenstichting is voorstander van een continue meting
- Hoe lang wordt er gemeten?
De Bomenstichting is voorstander om ook na het gereedkomen van de garage te meten voor het geval dat het onderwaterbeton toch minder dicht blijkt te zijn als tevoren was verondersteld.
- Wat wordt verstaan onder ‘ter plaatse’?
- Tot op welke afstand van de bouwput geldt dit? op grond waarvan is dit vastgesteld?
- Wat is de grenswaarde (concreet getal) van toegestane verlaging? Op grond waarvan is dit vastgesteld?

- Hoe en op welk moment wordt de groei van bomen belemmerd? Op grond waarvan is dit vastgesteld?
- Mag de grondwaterstand hoger worden? Op grond waarvan is dit vastgesteld? Zo niet wat is dan de grenswaarde (concreet getal)?
- Hoe luidt plan B? Wat als,
- Aandacht is nodig voor "hoe te signaleren" en "hoe te reageren".

De Bomenstichting vindt het van groot belang om kennis te hebben van het Monitoringsplan en zou het daarom willen ontvangen om te bestuderen om desgewenst bezwaar te kunnen maken.

- Geohydrologische beschouwingen door RoyalHaskoning – DHV dd. 14 november 2013. De Bomenstichting zou graag zien dat geen aandacht wordt besteed en geen conclusies worden getrokken uit de beschouwingen. In het kort enkele opmerkingen:
 - Het rapport bevat geen doel
 - Het zijn beschouwingen, die geverifieerd zouden moeten worden door feitelijk onderzoek
 - De locatie van de parkeergarage is onjuist (figuur 3)
 - Onduidelijk is waar de doorsnede in figuur 2 gesitueerd is. De parkeergarage is in deze tekening niet opgenomen.
 - Tabel 1 (schematische bodemopbouw) heeft de klei/leemlaag tussen -10,5 en -12,5 mNAP niet opgenomen (die wel worden genoemd bij de 2 boringen van DINO).
 - De instroom tijdens de werkzaamheden kan een probleem vormen.
 - Als de parkeergarage lekt, wat goed kan (er staan twee verschillende getallen 15m³/dag en 15m³/u) dan wordt er continue grondwater onttrokken.
 - Hoe het grondwater op peil wordt gehouden is onduidelijk. De kwaliteit van het aangevoerde water dient overeen te komen met die van het grondwater.
 - De conclusie is gebaseerd op aannames, onvolledige gegevens en suggestieve bewoordingen.
 - Aanbevelingen voor de lange termijn ontbreken

- **Afdeling 8.2 - veiligheid**

Een van de voorschriften uit afdeling 8.2 luidt: Bij het uitvoeren van bouw- of sloopwerkzaamheden worden maatregelen getroffen ter voorkoming van: beschadiging of belemmering van openbaar groen.

De Bomenstichting vindt dit het voorschrift te vaag. Het voorschrift is daarom ook niet naleefbaar en handhaafbaar.

De Bomenstichting dringt erop aan dat niet alleen rekening wordt gehouden met de stam, maar ook met boomwortels en boomkronen.

Uit het kaartmateriaal blijkt de bouwput nabij de monumentale bomen van het Lange Voorhout te liggen, en nabij de bomen op het Tournooiveld, die blijven staan.

Het bouwterrein ligt ook op het Lange Voorhout zodat in ieder geval 1 monumentale boom op het bouwterrein komt te staan. De bouwactiviteiten vinden ook plaats op het Lange Voorhout, waar monumentale bomen staan. Er wordt gewerkt met hoog en ver reikend materiaal. De gieken reiken 61,5 m resp. 40 m; de haakhoogte is 25 m. De tijdelijke verkeersstromen voeren vlak langs de stammen en dus over de wortels.

De kans dat boomkronen, -stammen en wortels beschadigd worden is zeer groot.

De Bomenstichting verzoekt scans te laten maken om te zien waar de wortels zich bevinden en de voorschriften aan te scherpen.

De Bomenstichting stelt ook voor in ieder geval in de voorschriften op te nemen dat de werkzaamheden (m.n. de ontgravingen) alleen verricht mogen worden als de bomen in rust zijn, tussen oktober en januari.

- **Tekeningen.** Bij de omgevingsvergunning zijn tekeningen zonder status gevoegd. In ieder geval zijn ze niet definitief. Onduidelijk is of dit dezelfde tekeningen zijn waarover de Welstandcommissie en de ACOR hebben geadviseerd. Onduidelijk is ook of er nog wijzigingen zijn en of er consequenties zijn en zo ja welke consequenties er zijn.

De Bomenstichting constateert dat het verweer geen stand kan houden en dat de omgevingsvergunning te vaag is, niet naleefbaar en niet handhaafbaar. De geohydrologische beschouwingen hadden geverifieerd dienen te worden.

Rijksbeschermd stadsgezicht.

Op oude kaarten is te zien dat de bomen op het Lange Voorhout, de Lange Vijverberg een eenheid vormden met de bomenrij van het Tournooiveld.

Groen dat deel uitmaakt van een beschermd stadsgezicht valt eveneens onder deze bescherming. Waarom is een Beeldkwaliteitsplan zo belangrijk? Rijksdienst voor het Culturele Erfgoed legt het goed uit. Eerst dient een Beeldkwaliteitsplan te worden gemaakt omdat dat de uitgangspunten biedt voor de bouwplannen, voor regels in bestemmingsplannen en voor criteria van de welstandcommissie. Doel van de aanwijzing is de ruimtelijke en architectonische kwaliteit en structuur van het gebied, die samenhangt met de oorspronkelijke ontwikkeling, te onderkennen en deze aan te merken als een zwaarwegend belang bij het verdere beheer of de ontwikkeling van het gebied.

De Bomenstichting stelt vast dat hier precies omgekeerd is gewerkt. Het Beeldkwaliteitsplan is er niet, de gemeenteraad moet er nog met de wethouder over praten en goedkeuren. In hoeverre liggen de tekeningen/plannen al zo vast dat de gemeenteraad (en de bewoners) er nog iets over te zeggen hebben?

De gemeente heeft – blijkens de omgevingsvergunning – de Rijksdienst voor het Culturele Erfgoed niet om advies gevraagd. De initiatiefnemer heeft geen onderzoek gedaan dat inzicht geeft in de gevolgen van de werkzaamheden voor de monumentale waarden. Terwijl er risico's zijn, niet alleen voor de bomen maar ook voor de monumentale panden. Er heeft geen toetsing plaatsgevonden of het belang van de monumentenzorg zich tegen de vergunning verzet. Door dit na te laten is het desgewenst opnemen van extra voorschriften in de omgevingsvergunning geblokkeerd.

De Bomenstichting wijst in dit verband op Artikel 26 van de planregels van het bestemmingsplan Binnenhof e.o. (Waarde Cultuurhistorie) dat voorziet in een regeling ter bescherming van het beschermd stadsgezicht, gelegen over het gehele plangebied. Dit artikel bepaalt onder meer dat bouwen binnen de dubbelbestemming moet plaatsvinden met inachtneming van de cultuurhistorische waarden zoals deze blijken uit het aanwijzingsbesluit en de daarbij behorende toelichting.

De bomen van Tournooiveld, het Lange Voorhout, Lange Vijverberg en Korte Voorhout behoren tot de cultuurhistorische waarden in het plangebied.

Door deze waarden niet in acht te nemen, wordt gehandeld in strijd met het bestemmingsplan.

Welstand – Groenplan

- De Welstandscommissie heeft op 20-08-2014 het voorliggende ontwerp niet doorgelaten o.a. vanwege onvoldoende kwaliteit van het Groenplan. Er zouden geen bomen op het parkeerdek worden voorzien. De Welstandscommissie vroeg om een integraal ontwerp van de inrichting van het maaiveld dat rekening houdt met de hoogwaardige en monumentale omgeving.
- De Welstandscommissie ging op 15-10-2014 wel akkoord met het voorliggende plan.

De Bomenstichting meent dat er sprake is van een onduidelijke situatie. De vraag is welk ontwerp heeft voorgelegd en hoe het Groenplan eruit zag, zowel de eerste als de tweede keer. En welke status deze ontwerpen hadden. De Bomenstichting merkt op dat het Groenplan niet bij de vergunning is gevoegd.

Bomen op een parkeerdek met een grondlaag van 1 meter kunnen niet uitgroeien en zullen nooit meer de aloude uitstraling krijgen als de kastanjes die worden gerooid.

De Bomenstichting merkt op dat er is nog geen Beeldkwaliteitsplan met afmetingen en groen/bomen. Kortom, er is geen integraal plan. Hoe kan Welstand dan akkoord gaan?

ACOR - Bomenplan

Het college schreef in antwoord op de schriftelijke vragen van GL dat het definitief ontwerp van het Bomenplan aan ACOR zal worden voorgelegd (RIS 277241 d.d. 18-11-2014)

De omgevingsvergunning is van 16 november 2014. Maar de goedkeuring van ACOR over het Bomenplan was er toen nog niet.

De Bomenstichting is enigszins verward. Wat is de relatie van het Bomenplan (waar ACOR over adviseert) met het Groenplan (waar Welstand over adviseert) en het Beeldkwaliteitsplan (waar de Rijksdienst voor het Culturele Erfgoed over adviseert)? Hoe zien die plannen eruit?

PUK

In paragraaf 2.4 (landschappelijk kader) openbare ruimte en groen in het Planuitwerkingskader Parkeergarage Tournooiveld (PUK RIS 258610 van 1 mei 2013) staat dat

bij de ingrepen in de openbare ruimte de voorstellen zullen moeten voldoen aan het Handboek Openbare Ruimte en de kadernota openbare ruimte.

Bij dictum 1 staat:

In te stemmen met het bijgevoegde planuitwerkingskader voor de ontwikkeling van de parkeergarage onder het Tournooiveld. Als de planuitwerking binnen de vastgestelde kaders plaatsvindt en ook overigens aan wet- en regelgeving is voldaan is het college voornemens te zijner tijd de vereiste publiekrechtelijke medewerking te verlenen.

De Bomenstichting constateert dat niet wordt voldaan aan het Handboek Openbare Ruimte. Immers de tekeningen van de verschillende bouwfasen tonen o.a. aan dat de monumentale bomen binnen het bouwterrein komen te staan en dat er onder de kronen wordt gewerkt.

De Bomenstichting constateert dat de omgevingsvergunning niet binnen de vastgestelde kaders plaatsvindt.

Draagvlak

De Bomenstichting heeft gemerkt dat bewoners van Den Haag de bomen op het Tournooiveld willen behouden. Er is geen draagvlak voor de parkeergarage, waarvan bovendien nut en noodzaak

sterk wordt betwijfeld. In 2012 betoogde het kennisplatform Verkeer en Vervoer dat een goede uitstraling van het winkelgebied van cruciaal belang is voor de omzet (Binnenlandsbestuur 26-03-2012). Het college liet de raad weten dat ongeveer 80% van de bezoekers aan de binnenstad met de fiets, het openbaar vervoer of te voet komt en dat deze bezoekers verantwoordelijk zijn voor ruim driekwart van de behaalde omzet. Het Tournooiveld en omgeving is de best bereikbare plek van De Haag (NS, tram, bus, parkeergarages in de buurt).

Resumé

Gezien het bovenstaande constateert de Bomenstichting dat de omgevingsvergunning niet voldoet. De gemeente heeft zich onvoldoende ingespannen om te garanderen dat de (monumentale) bomen duurzaam in stand blijven en verzoekt daarom u de vergunning te vernietigen.

Aantekeningen

De tekeningen, gevoegd bij de omgevingsvergunning, hebben de volgende data:

Bestaande situatie: 24-07-2014

Fase 1 Voorbereiding start bouw: 24-07-2014

Fase 2 Start bouw: 24-07-2014

Fase 3 Omleggen warmteleiding: 24-07-2014

Fase 4 Bouw garage en inrit: 24-07-2014

Fase 5 Afbouw: 24-07-2014

Tournooiveld Openbare Ruimte Inpassing parkeergarage - Voorontwerp: 24-07-2014 definitief

Tournooiveld Openbare Ruimte Inpassing parkeergarage - Voorontwerp: 25-09-2014 wijziging 5.

Status concept.

Belangenafweging

De bestreden vergunning beschrijft het grote belang van de waarden van de 5 kastanjabomen in het kader van natuurwaarden en beeldbepalendheid voor de omgeving, wat heel zwaar weegt, maar het willen vergroten van de bereikbaarheid en een oplossing brengen voor de parkeerproblemen vergroot hiermee de totale leefbaarheid van de omgeving wat ook hier heel zwaar weegt.

Gezien het bovenstaande meent de Bomenstichting dat het algemeen belang van het Rijks beschermd stadsgezicht en de stedelijke groene hoofdstructuur – waar de 5 kastanjes deel van uit maken – zwaarwegender is dan de bereikbaarheid van de omgeving. Daarbij merkt de Bomenstichting op dat het met de bereikbaarheid goed is gesteld. Op loopafstand zijn tramlijnen 16 en 17, met halten op het Korte Voorhout en de Lange Vijverberg. De tramlijnen 1 en 9 met halten op de Prinsessengracht en Koninginnegracht. Bussen 22 en 24 met halten op de Kneuterdijk en het Centrum. Het Centraal Station van de NS. De parkeergarages onder het Malieveld en bij de Raad van State, die nooit vol zijn.

De loopafstand van de parkeergarage onder het Malieveld naar het midden van de Denneweg is 554 meter; de loopafstand van het Tournooiveld naar het midden van de Denneweg is 410 meter. Den Haag hanteert een afstand van 500 meter voor bezoekers.

Het Tournooiveld en de omgeving is een van de best bereikbare locaties van de stad.

Uit een recent verschenen onderzoeksrapport van Detailhandel Nederland, Koninklijke Horeca Nederland en de ANWB

(<http://www.detailhandel.nl/nieuws/2014/517/Slecht%20parkeerbeleid%20belemmering%20voor%20binnenstad.html>) is gebleken dat het gebruik van parkeergarages in binnensteden van 2008 – 2013 met 16 % is gedaald, mede vanwege de hoge parkeerkosten. In 2012 betoogde het kennisplatform Verkeer en Vervoer dat het belang van bereikbaarheid met de auto en (gratis) parkeren enorm wordt overschat. Een goede uitstraling van het winkelgebied is van cruciaal belang (Binnenlandsbestuur 26-03-2012).

Dit beleid heeft z'n vruchten afgeworpen want het college heeft de raad in een brief (RIS 279381 dd 5-12-2014) laten weten dat ongeveer 80% van de bezoekers aan de binnenstad met de fiets, het openbaar vervoer of te voet komt en dat deze bezoekers verantwoordelijk zijn voor ruim driekwart van de behaalde omzet.